

Vergaderdatum 12 december 2024
Agendapunt 4f

Portefeuillehouder Ederveen

Adviesnota

Onderwerp

Regionaal Risicoprofiel 2025-2028

Probleemstelling

Op basis van de Wet veiligheidsregio's (Wvr) is iedere veiligheidsregio verplicht een regionaal risicoprofiel (RRP) op te stellen. Het RRP richt zich op risico's die kunnen leiden tot branden, rampen en crises.

Het Algemeen Bestuur (AB) heeft op 15 december 2022 besloten het RRP 2019-2022 te verlengen tot 31 december 2024. Gelet op de geldigheidsduur van het RRP 2019-2022 en in het licht van eerdere besluitvorming van het AB dient een nieuw RRP te worden vastgesteld.

Overwegingen

Het AB heeft op 16 december 2021 besloten om de focus te verleggen naar de doorontwikkeling van informatiegestuurde veiligheid en niet langer te investeren in een inhoudelijke update van het RRP 2019-2022. Volgend daarop heeft het AB op 15 december 2022 besloten het RRP 2019-2022 te verlengen tot 31 december 2024, om verder te kunnen gaan met de ingezette doorontwikkeling en aan te sluiten bij de landelijke ontwikkeling van de nieuwe methodiek voor het opstellen van een RRP. Het Dagelijks Bestuur (DB) heeft op 13 maart 2024 kennisgenomen van het traject om in 2024 te komen tot een nieuw RRP dat voldoet aan de eisen van de Wvr en zoveel mogelijk in lijn is met de relevante ontwikkelingen. Er is gekozen voor een groeimodel, waarbij de komende jaren de risico's verder worden verdiept.

Nieuwe methodiek

De landelijke methodiek voor het opstellen van een RRP, zoals beschreven in de 'Handreiking Regionaal Risicoprofiel 2009', was op verschillende punten verouderd en vroeg om aanpassing. In september 2022 werd in opdracht van de landelijke Vakraad Risico- en Crisisbeheersing (RCB) en Vakraad Brandveiligheid een verkenning gestart naar de wensen en behoeften van de veiligheidsregio's, in combinatie met relevante wetenschappelijke ontwikkelingen. Dit project maakte deel uit van het landelijke Programma Risicogerichtheid en had als doel een methodiek te ontwikkelen die beter aansluit bij de huidige eisen. De verkenning onder de 25 veiligheidsregio's, het Analistennetwerk Nationale Veiligheid (ANV), en diverse crisispartners leidde tot een adviesrapport waarin een uniform proces voor risico-inventarisatie en -analyse werd aanbevolen. Hoewel de verwachting was dat eind 2023 een nieuwe handreiking beschikbaar zou zijn, bleek dat eerst aanvullende stappen nodig waren, zoals het inventariseren van risicobeelden, het vormen van netwerken en het opstellen van uitgangspunten voor de nieuwe methodiek. In december 2023 werd het document 'Uitgangspunten nieuwe methodiek risico-inventarisatie en -analyse' opgeleverd door de landelijke werkgroep en op 31 januari 2024 goedgekeurd door de Vakraad RCB. Bij het opstellen van het RRP 2025-2028 is zoveel mogelijk aangesloten bij deze uitgangspunten, wat er automatisch toe heeft geleid dat op bepaalde onderdelen de Handreiking Regionaal Risicoprofiel 2009 is losgelaten. Zo is onder andere de focus verschoven van risicoschatting naar fenomeenanalyse. Hierbij is afgestapt van het kwantificeren van risico's in een risicomatrix. In plaats daarvan is een kwalitatieve beschrijving per crisistype toegevoegd.

Groeimodel en afwegingskader

Voor de ontwikkeling van het RRP 2025-2028 is besloten om dit volgens een groeimodel op te stellen. Dit betekent dat allereerst de risico's zo volledig mogelijk in kaart zijn gebracht op basis van de beschikbare informatie en er een check is uitgevoerd door de betrokken partners. In de komende jaren zal VRBZO, samen met deze partners, de risico's verder verdiepen en doorleven. De aanpak en diepgang van dit proces worden in samenspraak met de partners bepaald, evenals de frequentie van verdieping van de risico's, bijvoorbeeld ieder half jaar. Ter ondersteuning van deze aanpak is een afwegingskader ontwikkeld dat helpt bij het prioriteren van

de risico's voor verdere verdieping. Het afwegingskader gaat uit van verschillende criteria, zoals de gevolgen en waarschijnlijkheid van een crisistype, de effectiviteit van beleidsmaatregelen, voorbereidheid, landelijke richting en doelstellingen, beschikbare capaciteiten en publieke perceptie. Deze criteria worden in samenhang gewogen om een gestructureerde keuze te maken welke risico's als eerste verder worden uitgewerkt.

Aanpak

Dynamisch profiel

Voorheen werd het RRP elke vier jaar geactualiseerd voorafgaand aan het regionaal beleidsplan. Hoewel deze periode logisch is in relatie tot het beleidsplan, zorgde deze werkwijze ervoor dat het RRP een statisch karakter had. De praktijk wijst uit dat risico's steeds sneller veranderen in aard en omvang, wat de behoefte heeft doen ontstaan aan een dynamische aanpak van het RRP. Een dynamisch RRP stelt VRBZO in staat sneller in te spelen op veranderingen in de omgeving. Het tussentijds verdiepen en doorleven van de risico's uit het RRP 2025-2028 sluit goed aan bij deze behoefte.

Website VRBZO en Brabant Alert

Op de website van VRBZO is een speciale pagina ingericht waarop de risico's uit het RRP 2025-2028 worden weergegeven. Deze digitale omgeving maakt het mogelijk om de informatie direct te actualiseren zodra verdere verdieping van een risico heeft plaatsgevonden, waardoor het RRP 2025-2028 voortdurend up-to-date blijft. Waar mogelijk wordt op deze pagina ook een verwijzing opgenomen naar de website Brabant Alert. Deze website is op 1 oktober 2024 gelanceerd in Oost-Brabant. Brabant Alert biedt inwoners actuele informatie over incidenten en crises, maar helpt hen ook bij het voorbereiden op risico's zoals zware stormen of stroomuitval. Door het opnemen van een verwijzing ontstaat een directe link tussen de risico's uit het RRP 2025-2028 en de praktische voorbereidingsinformatie van Brabant Alert.

Focus

Hoewel verdere verdiepingen van de risico's uit het RRP 2025-2028 nog moeten plaatsvinden, kan op basis van het huidige document al wel focus worden aangebracht. Deze focusgebieden sluiten aan bij trends en ontwikkelingen die zijn beschreven in de Toekomstverkenning Crisisbeheersing en Toekomstverkenning Brandweer (2022) van het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en de Trendanalyse Nationale Veiligheid 2024. Het gaat onder meer om klimaatverandering, cyberveiligheid, geopolitieke spanningen, sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen en complexe langdurige crises. Het beleidsplan, dat onder meer het RRP als basis gebruikt, zal dus niet alleen de geïdentificeerde risico's als uitgangspunt nemen maar ook rekening houden met de relevante trends en ontwikkelingen.

Klimaatverandering

Allereerst zorgt het veranderende klimaat voor grotere risico's. In de Trendanalyse Nationale Veiligheid 2024 wordt klimaatverandering aangemerkt als een van de belangrijkste fenomenen om aandacht aan te besteden, omdat deze ontwikkeling almaar versnelt en nog ernstiger wordt dan eerder werd gedacht. Hogere temperaturen en veranderende weerspatronen vertalen zich naar verwachting vaker naar meer extreem weer, zoals extreme hitte, droogte en neerslag. Door klimaatverandering nemen daarmee de gevolgen en waarschijnlijkheid van natuurbranden en overstromingen toe. En ook neemt het risico op grootschalige ziekte-uitbraken en de verstoring van vitale processen toe. Bovendien kunnen zogenaamde 'keteneffecten' optreden doordat veel vitale processen afhankelijk zijn van elkaar. Maar door een toename van weersextremen nemen bijvoorbeeld ook de veiligheidsrisico's van grote evenementen toe. Klimaatverandering en -adaptatie en extreme weersomstandigheden vormen grote uitdagingen die vragen om zowel preventieve als reactieve maatregelen van verschillende partijen.

Cyberveiligheid

Een ander aandachtsgebied voor Zuidoost-Brabant is cyberveiligheid. Het digitale domein is sterk verweven met de samenleving, waardoor cyberaanvallen op veel verschillende plaatsen kunnen optreden en de impact zich snel door de maatschappij kan verspreiden en tot onrust kan leiden. Het Cybersecuritybeeld Nederland (CSBN) 2023 wijst erop dat de digitale dreiging voor Nederland onverminderd groot is en ook voortdurend verandert. De waarschijnlijkheid van cyberaanvallen met een ontwrichtende werking in Nederland is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen. Dit komt door een combinatie van factoren, waaronder een groter en complexer aanvalsoppervlak, geopolitieke spanningen, lucratieve mogelijkheden voor cybercriminaliteit en de ontwikkeling van steeds geavanceerdere aanvalstechnieken. Deze trends maken Nederland, en daarmee ook Zuidoost-Brabant, bijzonder kwetsbaar voor cyberaanvallen met een ontwrichtende werking. Hoewel de veiligheidsregio's

vaak niet direct betrokken zijn bij het bestrijden van de oorzaak van een digitale verstoring, moeten zij wel adequaat omgaan met de gevolgen.

Geopolitieke spanningen en internationale gebeurtenissen

Verder vormen geopolitieke spanningen en internationale gebeurtenissen, zoals de oorlog in Oekraïne, een toenemende dreiging voor Nederland en daarmee ook voor Zuidoost-Brabant. Deze gebeurtenissen leiden tot een verhoogde kans op hybride dreigingen zoals cyberaanvallen, economische verstoringen en mogelijke sabotage van vitale processen. De civiel-militaire samenwerking in deze relatief nieuwe context vraagt de komende periode om extra aandacht van VRBZO.

Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen

Ook diverse sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen vormen een belangrijk aandachtspunt voor Zuidoost-Brabant. De groeiende economische aantrekkingskracht van de Brainportregio zorgt voor een toenemende instroom van internationale kenniswerkers en immigranten, wat bijdraagt aan de diversiteit van de bevolking. Daarnaast speelt de vergrijzing een belangrijke rol. Deze ontwikkelingen leiden tot een hogere bevolkingsdichtheid en verstedelijking, wat de druk op infrastructuur en voorzieningen verder vergroot en de dynamiek van de regio aanzienlijk verandert. Tegelijkertijd neemt de polarisatie in de samenleving toe, onder meer door verschillen in sociaaleconomische positie en culturele achtergronden.

Complexe langdurige crises

Naast de klassieke flitsrampen komen bovendien steeds vaker andersoortige crises voor, zoals de coronacrisis en de vluchtelingencrisis. Deze crises hebben niet alleen een langdurig karakter, maar beïnvloeden vaak meerdere beleidsdomeinen tegelijkertijd en zijn lastig te beheersen door hun complexe aard. Zuidoost-Brabant heeft ten tijde van de coronacrisis ook te maken gehad met een langdurige grootschalige natuurbrand, waarbij coronamaatregelen belemmerend werkten in de reguliere aanpak. Deze stapeling en verwevenheid van crises, ook wel 'verknoopte crises' genoemd, vergroten de complexiteit.

Afnemend vertrouwen in de overheid

Tot slot is het van belang te benoemen dat het vertrouwen in de overheid de afgelopen jaren aanzienlijk is afgenomen. Uit de voorjaarsmeting 2023 van de Risico- en Crisisbarometer blijkt dat bijna de helft van de Nederlandse bevolking weinig tot geen vertrouwen heeft in de overheid. Met name de opeenvolgende crises, zoals de coronapandemie, hebben bijgedragen aan deze daling. Sindsdien blijft het vertrouwen in de overheid relatief laag. Dit afnemende vertrouwen kan de effectiviteit van crisisbeheersing ondermijnen, omdat een succesvolle aanpak van crises in belangrijke mate afhankelijk is van de samenwerking tussen overheid en bevolking.

Relatie en gevolgen

Zienswijzenprocedure

Op basis van de 'Gemeenschappelijke Regeling VRBZO 2024' worden de raden van de deelnemende gemeenten voorafgaand aan het nemen van een besluit van het bestuur over het RRP 2025-2028 in de gelegenheid gesteld een zienswijze naar voren te brengen.

Beleidsplan

De Wvr stelt dat het bestuur het RRP vaststelt na overleg met de raden van de deelnemende gemeenten, waarbij het bestuur de raden tevens verzoekt hun wensen kenbaar te maken omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid. De raden van de deelnemende gemeenten krijgen via het concept RRP 2025-2028 inzicht in welke risico's relevant zijn voor de regio en hebben de mogelijkheid om nog andere risico's aan te dragen. Ook kunnen zij beleidsprioriteiten en veiligheidsthema's aandragen, die niet per se te maken hebben met het RRP zelf, maar die wel als input kunnen dienen voor het beleidsplan in bredere zin. Het beleidsplan is mede gebaseerd op het RRP, maar het RRP is dus niet de enige bron van input. In deze beleidsplancycclus speelt ook de bestuurlijke opdracht vanzelfsprekend een belangrijke rol.

De Wvr stelt daarnaast dat het bestuur het regionale college van politie, de besturen van de waterschappen en door ministers aangewezen ambtenaren uitnodigt hun zienswijze op het concept-risicoprofiel kenbaar te maken, met het oog op het op te stellen beleidsplan.